

ДОЛЗАРБ МАВЗУ**СУВ**

Бир одамнинг тўйиб овқат емаслиги, кунлик истеъмол эктиёжларини қондириш имкониятининг йўқлиги нафакат жамият ёки мамлакат, балки сайдермиз олдидағи долзарб муаммодир. Афсуски, сўнгти йилларда глобал иқлим ўзгаришлари, ахоли сонининг ортиши ва дунёда кечётган кескин вазиятлар сабаб жаҳон озиқ-овқат хавфсизлигига таҳдид кучайиб бормоқда. Маълумотларга кўра, ҳозирги кунда 2 миллиардан ортиқ одам хавфсиз ва сифатли озиқ-овқат билан таъминланмаган. 2020 йилда пандемия сабаб очлиқда кун кечираётган одамлар сони 690 миллион кишига етган.

**ҲАЁТ УЧУН,
ОЗИҚ-ОВҚАТ УЧУН**

Бу хавфнинг энг катта кўринишларидан бири эса табии ресурслар, хусусан, сув масаласи билан бўғлиқ. Кўргочилик, чўлланиш, ичимлик сув танқислиги, алпакачон, куплаб давлатларда глобал муаммолар айланди. БМТ маълумотига кўра, ҳозир дунё миқёсида 2 миллиард киши тоза ичимлик сувдан фойдалана олмайди, 3,6 миллиард инсон хавфсиз санитария шароитига эга эмас.

Аммо ичимлик сувга бўлган талаб кун сайн ортмокда. Мутахассисларнинг тахмин килишича, сўнгги 40 йил ичада сув истеъмоли ҳар йили қарийб 1 фюз кўпайди ва усизда давом этади. 2030 йилга бориб, аҳолининг тоза ва оқова сув билан таъминлашини кўллаб-куватлаш учун БМТга ҳар илии 600 миллиардан 1 триллион долларга маблаг зарур бўлади.

► Давоми 3-бетда

БИЗ ВА ДУНЕ**МАҲ САММИТИ:
КЎП ТОМОНЛАМА АМАЛИЙ
ҲАМКОРЛИК САМАРАДОРЛИГИНИ
ОШИРИШ ЙУЛИДА**

Ўзбекистон Президенти Шавкат Мирзиёев 13 октябрь куни Бишкек шаҳрида бўлиб ўтадиган Мустақил давлатлар Ҳамдустлиги давлат раҳбарлари кенгашининг навбатдаги мажлисида иштирок этади.

Ҳамдустлика аъзо давлатлар раҳбарлари кўп томонлама ҳамкорлигининг ҳолати ва ривожланиш истиқболларини ҳамда ҳалқаро кун тартибидаги долзарб масалаларни мухокама киласдилар.

Ўзбекистон МДҲ ташкил топганидан бери савдо-иткисодий алоқаларни чукурлаштириш, транспорт-коммуникация тармоқларни ривожлантириш, тенг ҳуқуқли ва ўзаро манфаатли асосда иткисодий алоқаларни мустаҳкамлаш тарафдори бўлиб келмокда.

Ҳамдустлик доирасида ўзбекистон унинг низоми – давлат раҳбарлари, Ҳукумат раҳбарлари, Ташкилотларнишлари ва Иткисодий кенгашини, Парламентларо Ассамблея) ҳамда тармоқ тузилмалари фоалиятидаги фоал иштирок этади. Хусусан, “Мўлҳаритлари”ни амалга ошириш доирасида мамлакатимиз 24 та соҳавий ҳамкорлик органига кўшиди, натижада МДҲнинг 86 та органидан 65 та тармоқ тузилмаси фаолиятида ўзбекистон иштирок этмоқда, уларнинг мақсадиди вазифалари миллий манбаатларга жавоб беради ва ўзбекистон томониниң қизиқини тасдиқлайди.

2017 йилдан бошлаб ўзбекистон Ҳамдустлик доирасидаги фаолиятини сезиларни даражада фаоллаштириди. Ўзбекистон Президенти Шавкат Мирзиёевнинг 2017-2022 йилларда МДҲ давлат раҳбарлари кенгаши йигилишларида иштирок якунлаштириб имзоланган ҳужжатлар ва ўзбекистон томонидан илгари сурʼиган 100 дан ортиқ ташаббусининг ўзактида ва тўлиқ бажарилишини тъминлаш максадида “Йўл ҳариталари” қабул қилинган.

► Давоми 2-бетда

ЁШЛАРГА ОИД ДАВЛАТ СИЁСАТИ

Кўхна ва навқирон Самарқанд замини шу кунларда яна бир шукухли тадбигра мезбонлик қилимокда. Президентимиз ўтган ўтган юқори даражадаги ҳалқаро форум – Осиёда ҳамкорлик ва ишонч чоралари бўйича кенгашини VI саммитида глобал муаммолар хусусида тўхталиб, турли ўздаги ишонлар ўтасида бир-бирини яхшироқ тушунишга даъват этадиган, фарзандларимизнинг энг долзарб муаммоларига биргаликда ечим излашга кўмаклашувчи янги формат – авлодлар мuloқotini йўлга қўйиш таклифини билдирган эди.

**ИШОНЧ ВА ДЎСТИК
глобал муаммолар ечими
ёшларни бирлаштиради**

Шу ташаббус асосида ёшлар сиёсати соҳасидаги ҳамкорликни кенгашириш, Осиёда ҳамкорлик ва ишонч чоралари бўйича кенгаши аъзо ва кузатувчи мамлакатлар ёшлари ўтасида ўзаро дўстлик алоқаларини мустаҳкамлаш максадида Самарқанд шаҳрида ёшлар кенгашини VI ижтиёши. Ёш лидерлар форуми ва унинг доирасида “Авлодлар мuloқotini”нинг биринчи учрашуви ташкил этилди.

БМТ, Ўзбекистон ёшлар сиёсати ва спорт ҳамда Ташкилотларнишлари, шунингдек, Осиёда ҳамкорлик ва ишонч чоралари бўйича кенгаши (ОХИНЧ) ўтказаётган форумдан асосий мақсад давримизнинг долзарб муаммоларини ёшлар манфаати нуқтаи назаридан урганиш, радикаллашувга йўл

► Давоми 5-бетда

МУНОСАБАТ**ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОННИНГ ЖОЗИБАДОР БРЕНДИ**

Инсон борки, дунё кўргиси, турфа ҳалқлар маданияти, урф-одати, яшаш тарзи билан танишгиси келади. Қизиқувчанлик, янгиликка интилиш, сайру саёҳат одамзод тийнати, фитратни сийратига сингиб кетган. Шу маънода, туризм барча замон ва маконларда энг сердаромад, камарх ҳамда истиқболли соҳа сифатида тараққий этиб келмокда.

Янгиланаётган ўзбекистонда ҳам сайдехлик тармоғини ривожлантириш мамлакат иткисодиётининг локомотиви ўларо курилипти. Сайдехларни жалб қилиш ва улар учун зарур инфратузилмани яратиш масаласига давлат сиёсати даражасида қараляпти. Кейинги ётти йилда соҳага оид ўнлаб фармон ва қарорлар қабул қилингани, давлатимиз раҳбари раислигида катор видеоселектор йиғилишлари, учрашувлар ташкил этилгани сўзимис ишботи.

Куни кечи Президент Шавкат Мирзиёев раислигида ўтказилган видеоселектор йиғилишида ҳам туризм ва маданият масалаларни имкониятини тўлиқ ишга солиш, “Яшил макон” имуммиллий лойиҳасининг

► Давоми 2-бетда

ТАҚКОС ВА ТАҲЛИЛ**“МУСИҚА САДОЛАРИ ОСТИДА”
ИШЛАШ ШАШТИ****ЧИҚИНДИЛАРНИ ЙИФИШ ВА ҚАЙТА
ИШЛАШНИНГ БУГУНГИ ҲОЛАТИГА БИР НАЗАР**

Хар куни шундай манзара кузатилади: кўп қаватли ўйлардаги хонадонлардан турли ҳилдада чиқиндинлар салафан ҳалтада олиб чиқилиб, сараланмай бир контейнерга ташланади. Бу ерга келган маҳсус машина контейнерлардаги чиқиндини ортади ва навбатдагиси томон йўл олади. Ҳовлилар жойлашган маҳаллаларда эса, бу манзара сал бошқачароқ. Маҳсус машиналар ҳафтасига икки-уч марта кўчалар оралаб юрганда, каттиқ сигнал чалиб, келганини билдиради. Ҳар ким ўз ҳовлисидаги чиқиндини олиб чиқиб, унга тўқади.

Экология, атроф-муҳитни муҳофаза қилиш ва иқлим ўзгариши вазирлигининг яқинда эълон қўлган ҳабарига кўра, чиқинди ташувчи машиналарининг эрталаб баланд овозда сигнал чалиб келиши ахолининг эътироzlарига сабаб бўлган. Шу бос, чиқиндинларни сигнал суслида эмас, мумтоз ва енгил мусиқа садолари остида олиб чиқиш бўйича Тошкент, Қашқадарё ва Бухоро вилоятларидаги тажриба ўтказилмоқда. Ҳар бир ҳудудга биттадан маҳсус машина ажратилиб, ахолига унинг келгани ҳақида мусиқа орқали ҳабар берилмоқда. Агар янги усул синовдан мувоффаклиги ўтса, кейинчалик бутун республика бўйича жорий қилиниши мумкин.

► Давоми 4-бетда

ЮРТНИНГ ОБОД ГЎШАЛАРИ**ШАҲАР БИЛАН
БЎЙЛАШАЁТГАН ҚИШЛОҚ**

Ришиондаги Пандигон қишлоғи туман марказидан ачча олиса жойлашган. Махалладаги 715 хонаондан 4 мингдан зиёд аҳоли яшайди. Асосан, дехкончилик ва ҷорвачилик билан андармон қишлоқда “Обод маҳалла”, “Обод хонадон” ва “Обод кўча” мезонлари доирасида бошланган ободлик, бунёдкорлик ишлари янгича ҳаёт тарзини олиб кирмоқда.

Тор, ўнқир-чўнқир кўчаларга шағал ётқизиши, асфальтлаш, электр, ичимлик ва оқова сув тармоқлари тортиш, пастқам, пахса девори ўйларни янгилаш, аҳоли хонаонларида кундалик ҳаёт учун керакли шарт-шароит яратиш, санитария-гигияни ҳолатларини яхшилаш қаралтиган хайрли амаллар оммалашиб бормоқда. Бошқача айтганда, қишлоқнинг хар бир куни ўзгариши ва янгиликларга бой.

► Давоми 2-бетда

ДОЛЗАРБ МАВЗУ

Сув хаёт учун, озик-овқат учун

**Соҳибжон ТОПИЛДИЕВ,
иқтисодиёт фанлари
доктори, профессор**

Бошланиши 1-бетда

Бу рақамлар холатни чуқуроқ таҳлил килиш учун келирилса-да, аслида, муммакининг Накадар долзарб эканини инсоннинг яхши англаб турибди. Яъни тириқлик, кувват, фаровонлик, озиқ-овқат асоси бўлган сув тобора камайиб бораётганни ва уни асрар зарурлигини яқол тушуняплиз. Бунинг учун фаол ҳаракатлар, дунё давлатларининг биргаликдаги йирик лойихалари амалга оширилаётган, ушбу йўналишига катта маблаглар ажратилаётганни боиси ҳам шунда. Ҳар йили 150 дан ортиқ мамлакатда кенг нишонланадиган 16 октябрь — Жаҳон озиқ-овқат кунининг бу йилги шиори "Сув — хаёт учун, сув — озиқ-овқат учун", деб номланган бекизд эмас. БМТ томонидан кабул қилинган ушбу санада дунё этибори by gal сайдеримиз ахолиси этиборини яшаш учун энз зарур бўлган сувни асрар, озиқ-овқат хавфзислиги

таҳдид солаётган сув танқислиги, кўргичлик каби муаммоларга қарши курашибди бирдамликни кучайтиришга караштилоқда.

Хавф ортмокда

Бу масала Марказий Осиё давлатларида ҳам ижобий эмаслиги аён. Майлумотларга кўра, сунѓига йилларда минтақа мамлакатлари, хусусан, Ўзбекистонда сув кам бўлган йиллар тез-тез тақроғланмоқда. Агар 2000 йилга қадар ҳар 6-8

шиори "Сув — хаёт учун, сув — озиқ-овқат учун", деб номланган бекизд эмас. БМТ томонидан кабул қилинган ушбу санада дунё этибори by gal сайдеримиз ахолиси этиборини яшаш учун энз зарур бўлган сувни асрар, озиқ-овқат хавфзислиги

йилда сув танқислиги кузатилган бўлса, охирги вактларда бу холат ҳар 3-4 йилда тақроғданадиги. Бунинг таъсирида 2018 йили Ўзбекистон бўйича умумий сув танқислиги 3 миллиард куб метрни ташкил этиди.

Кишининг хушёрлика чорлайдиган жижат шундаки, 2030 йилга бориб, дехончилик мавсумида сув танқислиги 7 миллиард куб метр, 2050 йилга қадар эса 13-15 миллиард куб метрга этиши эктимоли юкори. Бундан ташкири, ҳаво ҳароратининг кутарилиши натижасида кишлов ҳужалиги, экинларини сувориш мөъёрлари 2030 йилга бориб, 5 физи, 2050 йилда 7-10 физи ошиши тахмин килинмоқда. Буларнинг ҳаммаси одимизга сув ресурсларига бўлган муносабатни тудаб узартириш, ундан фойдаланишида тежамкор технологияларни жадал кўллаш, суворишда интенсив усулларни татбиқ қилиши, энз мухими, ерарнинг деградацияга учраши ва چўлланишининг олдини олиш каби мухим вазифаларни кўнимоқда.

Кишининг кескин ўзгариши сабабли Марказий Осиё минтақасида сув ресурсларини бошқариш ва хавфзислигини таъминлаш масалалари мухим аҳамият касб этиб келяпти. Сўнги йилларда кўшина давлатлар билан бу борадаги ҳамкорликнинг ортиши, янги лойихалар бўйича имзоланаётган келишувлар кўлами шундаки далаолат беради.

Давлатимиз раҳбари шу йил 15 сентябрь куни Душанбеда утган Оролни куткарниш халқаро жамғармаси таъсичи давлатлари раҳбарлари кенгасида ҳам Марказий Осиёда сув ресурслари тақишлиги ва ундан самараизи фойдаланиши мумнилар узоқ муддатлар мўлжалланган янги қарорларни ишлаб чикиш ва амалга ошириши талаб этиётанини таъкидлади. Экспертларнинг бу борадаги ҳисоб-китобларию, олинган таҳлил натижалари ҳам у кадар ижобий эмас. Улар Марказий Осиёнинг айрим минтақаларида 2040 йилга бориб, сув

ниш хисобига камида 7 миллиард куб метр сувни иқтисод қилиши, сув ҳужалиги обьектларида электр энергияси истемолини камайтириш, сув ҳужалиги обьектларни давлат-хусусий ҳисоблик тайомилларни асосида бошқариш каби қатор вазифалар белгиланган.

Ўзбекистон Республикаси Сенати мажлисида сув масаласи билан боғлиқ "Гидротехника иншоотларининг хавфзислиги түғрисида"ти конун кўриб чиқилди. Таъкидланнишича, бугунги кунда сув ҳужалиги тизимида 73 та сув обмобри ва сел-сув обмобри, 1 минг 688 та насос стансияси, 49 та ГЭС ва башка обьектлар мавжуд. Сув ҳужалиги обьектларининг аксарият кисмидан 40 йилдан ортиқ фойдаланилмоқда. Бу эса уларни ўз вактида таъмишларга таъсизлаш, реконструкцияни килиш ҳамда замонавий жихозлаш, техник соз ҳолатда сақлаш ҳамда уларнинг хавфзиси ва ишончни ишлапшини таъминлашни талаб қилимоқда.

Жорий йил 18 апрель куни сув ҳужалиги соҳасига багишлаб утказилган йиғилишда давлатимиз раҳбари томонидан белгилаб берилган масалалар, ажратилган катта сармоялар соҳани тудан инновацион технологияларни асосида модернизацияни килишини назарда туади. Қишлоқ ҳужалигини ривожлантиришнинг 2030 йилгача мўлжалланган стратегиясида ҳам сувдан фойдаланишида ҳам оширишини таъсизлаш, техник соз ҳолатда сақлаш ҳамда уларнинг хавфзиси таъмишларига таъсизлаштиришни талаб қилимоқда.

Шунинг учун ҳам бу масала тобора долзарб тус олмоқда. Дунёни ташвишга солаётган сув тақишлиги билан эса ҳеч бир давлат ёғлини ўзига кураша олмайди. Бу биргаликдаги ҳаракатлар, узоқни кўз-

гандан солаётган сув танқислиги, кўргичлик каби муаммоларга қарши курашибди бирдамликни кучайтиришга караштилоқда.

Шунинг учун ҳам бу масала тобора долзарб тус олмоқда. Дунёни ташвишга солаётган сув тақишлиги билан эса ҳеч бир давлат ёғлини ўзига кураша олмайди. Бу биргаликдаги ҳаракатлар, узоқни кўз-

гандан солаётган сув танқислиги, кўргичлик каби муаммоларга қарши курашибди бирдамликни кучайтиришга караштилоқда.

— Тадбиркорликни 30 йил аввал, мустақилликнинг илк йилларида бошлагман, — дейди корхона даҳари Толибхон Абдулвалив. — У пайттар кийин бўлган. Эсимда, бир қоп яхши тозаланган ёнғоқ магзини Самарқанд шаҳрида Сиёб дехон бозорига олиб келгандим. Юқори сифати туфайли барча харидорлар бир зумда олиши олди. Кейин мена бу бизнес билан шугулланиш гояси пайдо бўлди. 2017 йилда "Pichoqchi Dry Fruits" МЖКни ташкил қўйдим. Она кишигимизномини бутун дунёнига таъниши орзу килардим. Мамлакатимизда тадбиркорлар учун яратилган имтиёз ва кулаликлар туфайли мен ҳам эзгу максадимга босқинча-босқич эришмоқдам. "Пичоқчи" бренди остида қадоқлан-

тишадиган 2 йил утиб, 2019 йилда Туркиядан "Чандар" навли ёнғоқ кўчтатлари олиб келиниб, 30 гектарда интенсив бор баро этилди. Бу улар биринчи бор мева берди. Т.Абдулвалив оширилган махаллий иқим шароити жуда кулиятни бу таънишига учун бирор таънишига учун биринчи бор мева берди. Т.Абдулвалив.

Бу ерда тадбиркор Толибхон Абдулвалив экспортблор маҳсулот — ёнғоқнинг янги унларни этишиши ва қадоқланшига бўлган таънишига учун дехон

бозори иш бошлади.

Айни пайтда бу ерга нафақат Самарқанд вилояти оқдарё туманинадаги "Пичоқчи" маҳалла фуқаролар йиғини ҳақида бояриш. Маҳалла худудида жойлашган "Pichoqchi Dry Fruits" масъулияти чекланган жамиятидаги тайёrlanaётган маҳсулотлар бугун дунёнинг 15 дан ортиқ давлатига жўннатилмоқда.

Бу ерда тадбиркор Толибхон Абдулвалив экспортблор маҳсулот — ёнғоқнинг янги унларни этишиши ва қадоқланшига бўлган таънишига учун дехон

бозори иш бошлади.

Айни пайтда бу ерга нафақат Самарқанд вилояти оқдарё туманинадаги "Пичоқчи" маҳалла фуқаролар йиғини ҳақида бояриш. Маҳалла худудида жойлашган "Pichoqchi Dry Fruits" масъулияти чекланган жамиятидаги тайёrlanaётган маҳсулотлар бугун дунёнинг 15 дан ортиқ давлатига жўннатилмоқда.

Бу ерда тадбиркор Толибхон Абдулвалив экспортблор маҳсулот — ёнғоқнинг янги унларни этишиши ва қадоқланшига бўлган таънишига учун дехон

бозори иш бошлади.

Айни пайтда бу ерга нафақат Самарқанд вилояти оқдарё туманинадаги "Пичоқчи" маҳалла фуқаролар йиғини ҳақида бояриш. Маҳалла худудида жойлашган "Pichoqchi Dry Fruits" МЖКни ташкил қўйдим. Она кишигимизномини бутун дунёнига таъниши орзу килардим. Мамлакатимизда тадбиркорлар учун яратилган имтиёз ва кулаликлар туфайли мен ҳам эзгу максадимга босқинча-босқич эришмоқдам. "Пичоқчи" бренди остида қадоқлан-

тишадиган 2 йил утиб, 2019 йилда Туркиядан "Чандар" навли ёнғоқ кўчтатлари олиб келиниб, 30 гектарда интенсив бор баро этилди. Бу улар биринчи бор мева берди. Т.Абдулвалив оширилган махаллий иқим шароити жуда кулиятни бу таънишига учун биринчи бор мева берди. Т.Абдулвалив.

Бу ерда тадбиркор Толибхон Абдулвалив экспортблор маҳсулот — ёнғоқнинг янги унларни этишиши ва қадоқланшига бўлган таънишига учун дехон

бозори иш бошлади.

Айни пайтда бу ерга нафақат Самарқанд вилояти оқдарё туманинадаги "Пичоқчи" маҳалла фуқаролар йиғини ҳақида бояриш. Маҳалла худудида жойлашган "Pichoqchi Dry Fruits" МЖКни ташкил қўйдим. Она кишигимизномини бутун дунёнига таъниши орзу килардим. Мамлакатимизда тадбиркорлар учун яратилган имтиёз ва кулаликлар туфайли мен ҳам эзгу максадимга босқинча-босқич эришмоқдам. "Пичоқчи" бренди остида қадоқлан-

тишадиган 2 йил утиб, 2019 йилда Туркиядан "Чандар" навли ёнғоқ кўчтатлари олиб келиниб, 30 гектарда интенсив бор баро этилди. Бу улар биринчи бор мева берди. Т.Абдулвалив.

Бу ерда тадбиркор Толибхон Абдулвалив экспортблор маҳсулот — ёнғоқнинг янги унларни этишиши ва қадоқланшига бўлган таънишига учун дехон

бозори иш бошлади.

Айни пайтда бу ерга нафақат Самарқанд вилояти оқдарё туманинадаги "Пичоқчи" маҳалла фуқаролар йиғини ҳақида бояриш. Маҳалла худудида жойлашган "Pichoqchi Dry Fruits" МЖКни ташкил қўйдим. Она кишигимизномини бутун дунёнига таъниши орзу килардим. Мамлакатимизда тадбиркорлар учун яратилган имтиёз ва кулаликлар туфайли мен ҳам эзгу максадимга босқинча-босқич эришмоқдам. "Пичоқчи" бренди остида қадоқлан-

тишадиган 2 йил утиб, 2019 йилда Туркиядан "Чандар" навли ёнғоқ кўчтатлари олиб келиниб, 30 гектарда интенсив бор баро этилди. Бу улар биринчи бор мева берди. Т.Абдулвалив.

Бу ерда тадбиркор Толибхон Абдулвалив экспортблор маҳсулот — ёнғоқнинг янги унларни этишиши ва қадоқланшига бўлган таънишига учун дехон

бозори иш бошлади.

Айни пайтда бу ерга нафақат Самарқанд вилояти оқдарё туманинадаги "Пичоқчи" маҳалла фуқаролар йиғини ҳақида бояриш. Маҳалла худудида жойлашган "Pichoqchi Dry Fruits" МЖКни ташкил қўйдим. Она кишигимизномини бутун дунёнига таъниши орзу килардим. Мамлакатимизда тадбиркорлар учун яратилган имтиёз ва кулаликлар туфайли мен ҳам эзгу максадимга босқинча-босқич эришмоқдам. "Пичоқчи" бренди остида қадоқлан-

тишадиган 2 йил утиб, 2019 йилда Туркиядан "Чандар" навли ёнғоқ кўчтатлари олиб келиниб, 30 гектарда интенсив бор баро этилди. Бу улар биринчи бор мева берди. Т.Абдулвалив.

Бу ерда тадбиркор Толибхон Абдулвалив экспортблор маҳсулот — ёнғоқнинг янги унларни этишиши ва қадоқланшига бўлган таънишига учун дехон

бозори иш бошлади.

Айни пайтда бу ерга нафақат Самарқанд вилояти оқдарё туманинадаги "Пичоқчи" маҳалла фуқаролар йиғини ҳақида бояриш. Маҳалла худудида жойлашган "Pichoqchi Dry Fruits" МЖКни ташкил қўйдим. Она кишигимизномини бутун дунёнига таъниши орзу килардим. Мамлакатимизда тадбиркорлар учун яратилган имтиёз ва кулаликлар туфайли мен ҳам эзгу максадимга босқинча-босқич эришмоқдам. "Пичоқчи" бренди остида қадоқлан-

МУЛОХАЗА

Хозирги замон туркйи халқлар сўз санъатининг энг таникли намояндаси, бенихоя ёркин сиймо Ч.Айтматов асарлари 128 мамлакатда 176 тилда, 100 миллиондан ортиг чунашада босилиб чиқкан. Шу уч кўрсатчанинг ўзи унинг жаҳон адабиётида туттган ўрнини яққол далиллайди. Зеро, дунёда бундай натижага эришган ижодкор жуда кам. Марказий Осиёда эса Айтматов асарлари энг кўп чунашада ўзбек тилида босилган, чунки бу минтақадаги туркйи халқларнинг яримдан кўпроғи ўзбеклардир.

АЙТМАТОВНИНГ исми аслида қандай? ёхуд "манқурт" эмас, "манқурт"

Aйтматов асарлари ўзбек дунёсига кириб келганига эса олтмиш йилдан ошиди. Асил Рашидов, Иброҳим Фафуров, Суюн Қореев ва яна бир талай мутаркимлар улуг адиб асарларни бизга тортиқ этган. Яна бир қувончини томони — ўзбек Айтматов шунунослиги пайдо бўлиб, сезиларли илмий натижаларга эришдик, ўз вактида буни ёзувчининг ўзи ҳам эътироф этган.

Биз бугун ҳаммага ҳам маълум бўлавермаган бир жихатга тўхтаби ўтмоқчимиз. Айтматовдек адид исими ни ёзиш ва талафуз қилишда бизда "кичкина" бир ҳатолик бор, назаримда. Бу от қирғизларда "Чыңызы" (қозоқча) — "Шығыс" деб ёзилади. Ана шу "н" товушни ҳозирги имподда "нг" деб берилishi керак (тан — тон; менсиз — менсиз). Бирок руслар бу ҳарфни ўз тилида "нг" эмас, "н" деб беришади (Чыңызы — Чыңез; Конурбай — Конурбай). Қирғизлар "Чыңызы" деб талафуздан этидан исимизни билди, кимга "нг" товушни кетма-кетлиқда келади, битта "н" йўлга чиқарилмайди. Уни тушириб қолдириш "тонги" (эрталаби) сўзини "тонги" (баҳор тонги) де бушил давлат бир иш.

2023 йил охирида Ч.Айтматов таваллудига 95 йил тўлади. Ўзбекистонда бу санага атаб ёзувчининг ўн жилдик асарлари чоп этилаёт. Шу музазам нашрда Айтматовнинг исмини, яна русча шаклда Чингиз деб эмас, Чингиз дега, онаси кўйгандай, улар чиқаргандай қилиб ёзишини ўйлаб турибиз. Шу пайтга қадар бизга "асос" бўлиб келган рус тилида эса исимлар имлоси пала-партия эканлигига яна бир далил шуки. XIII асрдаги мўгул яғосининг бошчиси бу гал Чингиз деб эйтилдиган бўлиб қолди, ҳатто кўплар ундинги иккичи олни ҳарфи ҳам "ы" ўрнига "и" деб талафуз қилилди.

Бир пайтлар Алишер Навоий номини руслар "Али-Шиъ Наваӣ" деб битар, илмий манбаларда шу шакт қабул килинган эди. Кейинроқ узаттиди. Илмий ташарорни испо этиш оркали тараққий топади. Ёки чорак аср аввал русчада миллат ва тил номи "киргиз" эмас, "қырғыз", мамлакат эса Қирғизия эмас, Қыргызстан бўйлшини талаб қилиб чиқиради ва буна эришилди. Биз эса рус имлосига эргашиб, ҳанузгача Ҳарри Поттерни — Гарри Поттер, Ҳолландияни — Голландия дега, юзлаб сўзларни, киши ва жой номларини, ҳатто халқаро терминларни янглиши тақориятизмиз, тўғри ишдан ҳам ҳадисираятизмиз, фиқру ўйлари, яшаш тарзи билан тарихга муҳорланши ҳақида айтиши.

Талаба йигит ва қизлар жасорат, ёниб яшамоқ, адолат учун қурашмоч, ватанга мухаббат туйгалирдан сабоқ оғлани ҳақида сўзлашиб.

Шоир ва нотик Бахридин Садриддиновнинг мулкотларни моҳирона олиб бориши, ҳеч кимни эътибордан четда қолдирмаслиги, нағошлик ижодкорлар, ҳалқнинг машҳур одамларни ҳақида тобиб сўзлашиб менинг сюнтириди. Назидма, у яқинларда ҳам ҳатирчилик ёшигини шоир бола эди. Қаюн ултаганини сезмай ҳам колимбон. У муаллиф ва қархонада бир-бирига мос, шиддаткор, мардана аёллар, икки шерюар дастондан тўнгашган, деб кўнглим учун лутф килди. Сўзини охирида дастондан шеър ўқиб энди. Ҳеч бўлмаса, дам

Бир пайтлар Алишер Навоий номини руслар "Али-Шиъ Наваӣ" деб битар, илмий манбаларда шу шакт қабул килинган эди. Кейинроқ узаттиди. Илмий ташарорни испо этиш оркали тараққий топади. Ёки чорак аср аввал русчада миллат ва тил номи "киргиз" эмас, "қырғыз", мамлакат эса Қирғизия эмас, Қыргызстан бўйлшини талаб қилиб чиқиради ва буна эришилди. Биз эса рус имлосига эргашиб, ҳанузгача Ҳарри Поттерни — Гарри Поттер, Ҳолландияни — Голландия дега, юзлаб сўзларни, киши ва жой номларини, ҳатто халқаро терминларни янглиши тақориятизмиз, тўғри ишдан ҳам ҳадисираятизмиз, фиқру ўйлари, яшаш тарзи билан тарихга муҳорланши ҳақида айтиши.

Талаба йигит ва қизлар жасорат, ёниб яшамоқ, адолат учун қурашмоч, ватанга мухаббат туйгалирдан сабоқ оғлани ҳақида сўзлашиб.

Шоир ва нотик Бахридин Садриддиновнинг мулкотларни моҳирона олиб бориши, ҳеч кимни эътибордан четда қолдирмаслиги, нағошлик ижодкорлар, ҳалқнинг машҳур одамларни ҳақида тобиб сўзлашиб менинг сюнтириди. Назидма, у яқинларда ҳам ҳатирчилик ёшигини шоир бола эди. Қаюн ултаганини сезмай ҳам колимбон. У муаллиф ва қархонада бир-бирига мос, шиддаткор, мардана аёллар, икки шерюар дастондан тўнгашган, деб кўнглим учун лутф килди. Сўзини охирида дастондан шеър ўқиб энди. Ҳеч бўлмаса, дам

Бир пайтлар Алишер Навоий номини руслар "Али-Шиъ Наваӣ" деб битар, илмий манбаларда шу шакт қабул килинган эди. Кейинроқ узаттиди. Илмий ташарорни испо этиш оркали тараққий топади. Ёки чорак аср аввал русчада миллат ва тил номи "киргиз" эмас, "қырғыз", мамлакат эса Қирғизия эмас, Қыргызстан бўйлшини талаб қилиб чиқиради ва буна эришилди. Биз эса рус имлосига эргашиб, ҳанузгача Ҳарри Поттерни — Гарри Поттер, Ҳолландияни — Голландия дега, юзлаб сўзларни, киши ва жой номларини, ҳатто халқаро терминларни янглиши тақориятизмиз, тўғри ишдан ҳам ҳадисираятизмиз, фиқру ўйлари, яшаш тарзи билан тарихга муҳорланши ҳақида айтиши.

Талаба йигит ва қизлар жасорат, ёниб яшамоқ, адолат учун қурашмоч, ватанга мухаббат туйгалирдан сабоқ оғлани ҳақида сўзлашиб.

Шоир ва нотик Бахридин Садриддиновнинг мулкотларни моҳирона олиб бориши, ҳеч кимни эътибордан четда қолдирмаслиги, нағошлик ижодкорлар, ҳалқнинг машҳур одамларни ҳақида тобиб сўзлашиб менинг сюнтириди. Назидма, у яқинларда ҳам ҳатирчилик ёшигини шоир бола эди. Қаюн ултаганини сезмай ҳам колимбон. У муаллиф ва қархонада бир-бирига мос, шиддаткор, мардана аёллар, икки шерюар дастондан тўнгашган, деб кўнглим учун лутф килди. Сўзини охирида дастондан шеър ўқиб энди. Ҳеч бўлмаса, дам

Бир пайтлар Алишер Навоий номини руслар "Али-Шиъ Наваӣ" деб битар, илмий манбаларда шу шакт қабул килинган эди. Кейинроқ узаттиди. Илмий ташарорни испо этиш оркали тараққий топади. Ёки чорак аср аввал русчада миллат ва тил номи "киргиз" эмас, "қырғыз", мамлакат эса Қирғизия эмас, Қыргызстан бўйлшини талаб қилиб чиқиради ва буна эришилди. Биз эса рус имлосига эргашиб, ҳанузгача Ҳарри Поттерни — Гарри Поттер, Ҳолландияни — Голландия дега, юзлаб сўзларни, киши ва жой номларини, ҳатто халқаро терминларни янглиши тақориятизмиз, тўғри ишдан ҳам ҳадисираятизмиз, фиқру ўйлари, яшаш тарзи билан тарихга муҳорланши ҳақида айтиши.

Талаба йигит ва қизлар жасорат, ёниб яшамоқ, адолат учун қурашмоч, ватанга мухаббат туйгалирдан сабоқ оғлани ҳақида сўзлашиб.

Шоир ва нотик Бахридин Садриддиновнинг мулкотларни моҳирона олиб бориши, ҳеч кимни эътибордан четда қолдирмаслиги, нағошлик ижодкорлар, ҳалқнинг машҳур одамларни ҳақида тобиб сўзлашиб менинг сюнтириди. Назидма, у яқинларда ҳам ҳатирчилик ёшигини шоир бола эди. Қаюн ултаганини сезмай ҳам колимбон. У муаллиф ва қархонада бир-бирига мос, шиддаткор, мардана аёллар, икки шерюар дастондан тўнгашган, деб кўнглим учун лутф килди. Сўзини охирида дастондан шеър ўқиб энди. Ҳеч бўлмаса, дам

"Янги Ўзбекистон" ва "Правда Востока" газеталари таҳририяти" ДУК

МУАССИС:
Ўзбекистон Республикаси
Вазирлар Маҳкамаси

Бош муҳаррир:
Салим ДОНИЁРОВ

Қабулхона: (71) 233-56-33 Девонхона ва эълонлар: (71) 233-70-98

E-mail: info@yuz.uz Веб-сайт: www.yuz.uz: (71) 233-47-05

ЗУХРИДИН ИСОМИДДИНОВ,
Ўзбекистон — Қирғизистон
дўстлик жамияти раиси

САФАР ТААССУРОТЛАРИ

ҚАҚРАГАН САҲРОНИ ГУЛЛАТГАН РАҶНО

Хосият БОБОМОРДОВА,
Ўзбекистон Ёзувчилар
уюшмаси аъзоси,
"Эл-корт ҳурмати" ордени
соҳиби

“Қирқ йигитни тиз чўқтириган Ойбарчин”

Яқиндагина "Ўртачўл маликаси"нинг тақдимоти булиб. Раънон Конилтепа фаол аёлларидан, Валиеванинг ҳаётини яхши биладиган Машхура Каримова билан бирга келган экан. Жуда марорки учрашув бўлибди. Талабаларнинг саволларига жавоб бершибди. Мулоқотни туттагат дейишиш, ҳеч ким давронда тарқиетни кетма-кетлиқда келади, битта "н" йўлга чиқарилмайди. Уни тушириб қолдириш "тонги" (эрталаби) сўзини "тонги" (баҳор тонги) де бушил давлат бир иш.

Достон (дейишига арзиси) институт ўзбек тилини Айтматов таваллудига 95 йил тўлади. Ўзбекистонда бу санага атаб ёзувчининг ўн жилдик асарлари чоп этилаёт. Шу пайтга қадар бизга "асос" бўлиб келган рус тилида эса исимлар имлоси пала-партия эканлигига яна бир далил шуки. XIII асрдаги мўгул яғосининг бошчиси бу гал Чингиз деб эйтилдиган бўлиб қолди, ҳатто кўплар ундинги иккичи олни ҳарфи ҳам "ы" ўрнига "и" деб талафуз қилилди.

Бир пайтлар Алишер Навоий номини руслар "Али-Шиъ Наваӣ" деб битар, илмий манбаларда шу шакт қабул килинган эди. Кейинроқ узаттиди. Илмий ташарорни испо этиш оркали тараққий топади. Ёки чорак аср аввал русчада миллат ва тил номи "киргиз" эмас, "қырғыз", мамлакат эса Қирғизия эмас, Қыргызстан бўйлшини талаб қилиб чиқиради ва буна эришилди. Биз эса рус имлосига эргашиб, ҳанузгача Ҳарри Поттерни — Гарри Поттер, Ҳолландияни — Голландия дега, юзлаб сўзларни, киши ва жой номларини, ҳатто халқаро терминларни янглиши тақориятизмиз, тўғри ишдан ҳам ҳадисираятизмиз, фиқру ўйлари, яшаш тарзи билан тарихга муҳорланши ҳақида айтиши.

Талаба йигит ва қизлар жасорат, ёниб яшамоқ, адолат учун қурашмоч, ватанга мухаббат туйгалирдан сабоқ оғлани ҳақида сўзлашиб.

Шоир ва нотик Бахридин Садриддиновнинг мулкотларни моҳирона олиб бориши, ҳеч кимни эътибордан четда қолдирмаслиги, нағошлик ижодкорлар, ҳалқнинг машҳур одамларни ҳақида тобиб сўзлашиб менинг сюнтириди. Назидма, у яқинларда ҳам ҳатирчилик ёшигини шоир бола эди. Қаюн ултаганини сезмай ҳам колимбон. У муаллиф ва қархонада бир-бирига мос, шиддаткор, мардана аёллар, икки шерюар дастондан тўнгашган, деб кўнглим учун лутф килди. Сўзини охирида дастондан шеър ўқиб энди. Ҳеч бўлмаса, дам

Бир пайтлар Алишер Навоий номини руслар "Али-Шиъ Наваӣ" деб битар, илмий манбаларда шу шакт қабул килинган эди. Кейинроқ узаттиди. Илмий ташарорни испо этиш оркали тараққий топади. Ёки чорак аср аввал русчада миллат ва тил номи "киргиз" эмас, "қырғыз", мамлакат эса Қирғизия эмас, Қыргызстан бўйлшини талаб қилиб чиқиради ва буна эришилди. Биз эса рус имлосига эргашиб, ҳанузгача Ҳарри Поттерни — Гарри Поттер, Ҳолландияни — Голландия дега, юзлаб сўзларни, киши ва жой номларини, ҳатто халқаро терминларни янглиши тақориятизмиз, тўғри ишдан ҳам ҳадисираятизмиз, фиқру ўйлари, яшаш тарзи билан тарихга муҳорланши ҳақида айтиши.

Талаба йигит ва қизлар жасорат, ёниб яшамоқ, адолат учун қурашмоч, ватанга мухаббат туйгалирдан сабоқ оғлани ҳақида сўзлашиб.

Шоир ва нотик Бахридин Садриддиновнинг мулкотларни моҳирона олиб бориши, ҳеч кимни эътибордан четда қолдирмаслиги, нағошлик ижодкор